

Subtv Oy
Ilmalantori 2
00240 Helsinki

PÄÄTÖS TELEVISIO- JA RADIOTOIMINTALAIN 21 § 1 MOMENTIN RIKKOMISESTA

Asian tausta ja säännökset

Viestintävirasto on saanut yhteydenoton, jonka mukaan Subtv-kanavalla 26.5.2005 kello 21.05 lähetetyn Once a Thief – väkivallan perinne – nimisen elokuvan mainoskatkojen katkotunnukset ovat sisältäneet mainontaa.

Viestintävirasto valvoo televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n nojalla kyseisen lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

Lain 21 § 1 momentin mukaan televisio- ja radiomainokset on voitava tunnistaa mainoksiksi ja teleostoslähetykset teleostoslähetyksiksi. Ne on erotettava muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella. Säännöksen 5 momentti kieltää piilomainonnan.

Televisio- ja radiotoimintalain 26 § sisältää sponsoroiduille ohjelmille asetettavat vaatimukset. Säännöksen 2 momentin mukaan sponsoroitujen televisio- ja radio-ohjelmien alussa tai lopussa on esitettävä selvästi sponsorin nimi tai tunnus. Lain hallituksen esityksessä (HE 34/1998 vp) todetaan tältä osin, että sponsoroidut televisio-ohjelmat olisi voitava tunnistaa selvästi sellaisiksi siten, että ohjelman alussa tai lopussa esitetään sponsorin nimi tai logo. Sponsorin nimi tai logo voitaisiin lisäksi esittää myös ohjelmaan liittyvien mainosjaksojen tai teleostoslähetysten yhteydessä. Sponsorin tunnus voi viitata joko yhtiön nimeen tai yhtiön tunnettuun tuotemerkkiin.

Viestintäviraston aiempi päätös

Viestintävirasto on huomauttanut Subtv Oy:tä televisio- ja radiotoimintalain 21 §:n rikkomisesta 15.10.2004 antamassaan päätöksessä 785/9220/2004 sekä velvoittanut yhtiön jatkossa huolehtimaan säännöksen mukaisesti mainonnan tunnistettavuudesta ja erottamisesta muusta ohjelmistosta.

Päätöksessä otetaan kantaa muun muassa mainontaan katkotunnuksissa. Kun televisio- ja radiotoimintalain 21 §:n mukaan mainonta on erotettava muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella (katkotunnus), ei erottava tunnus voi sisältää mainontaa, koska tällöin erottelua ei tapahdu. Tuotemerkin ja tuotteen sijoittaminen ohjelmistoon sisällön kannalta tarpeettomasti ja epäolennaisella tavalla voidaan myös katsoa piilomainonnaksi. Viestintävirasto katsoo edelleen, että tuotteiden ja tuotemerkkien sijoittaminen katkotunnuksiin on omiaan vaikeuttamaan mainonnan tunnistamista.

Asian käsittely

Viestintävirasto pyysi Subtv Oy:ltä selvitystä ja lisäselvityksiä asiassa sekä näytenauhaa mainoskatkoineen valituksenalaisesta ohjelmasta. Edelleen Viestintävirasto pyysi ohjelmaa koskevat sponsori- ja muut mainossopimukset. Viestintävirasto on vastaanottanut MTV Oy:n Subtv Oy:n puolesta laatiman 15.6.2005 päivätyt selvityksen, 29.6.2005 ja 6.7.2005 päivätyt lisäselvitykset sekä jäljennöksen Subtv Oy:n ja Ingman Foods Oy:n (jäljempänä "Ingman") välillä 16.3.2005 tehdystä ohjelmayhteistyösopimuksesta nro 656/2005.

Viestintävirasto on tutustunut sille toimitettuun näytenauhaan valituksenalaisesta ohjelmasta mainoskatkoineen. Ohjelman katkotunnukset koostuvat seuraavista elementeistä ohjelmasta mainoskatkolle tultaessa:

- Ingmanin Kingis-jäätelön, Ingmanin Jättistuutin tai Ingmanin Susette-jäätelön esittämisestä;
- "jatkuu"-teksistä;
- Ingmanin Kingis-jäätelön, Ingmanin Jättistuutin tai Ingmanin Susette-jäätelön esittämisestä, minkä jälkeen tulevat ohjelman mainoskatkon mainokset.

Katkolta takaisin ohjelmaan tultaessa järjestys on samanlainen.

Subtv Oy:n selvitys

Selvityksen mukaan Subtv Oy sijoittaa televisio- ja radiotoimintalain 21 § 1 momentin mukaisesti televisiomainokset ja teleostoslähetykset niin, että ne on erotettu muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella.

Viestintäviraston 15.10.2004 antaman huomautuksen jälkeen Subtv-kanavan jatkuu-merkit sponsoroiduissa ohjelmissa uudistettiin kokonaisuudessaan täyttämään Viestintäviraston esittämät näkemykset ja tulkinat lain 21 § 1 momentin sisällöstä sekä vastaamaan mm. MTV3-kanavan vakiintunutta tapaa. Subtv-kanavan jatkuu-merkeistä poistettiin siinä aiemmin yhtäaikaaisesti ollut tai ruudun läpi kulkenut ohjelman sponsorin tunniste. Sponsorin tunniste siirrettiin vakiintuneen tavan mukaan edeltämään jatkuu-merkkiä. Jatkuu-merkki on nyt niin ikään selkeästi erotettu muusta ohjelmistosta lain 21 § 1 momentin mukaisesti kuvatunnuksella. Jatkuu-merkin pituutta on myös lisätty.

Lisäselvityksen mukaan Ingmanin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Subtv-kanavalla esitetään jatkuu-paketti, joka koostuu seuraavasti tultaessa katkoon ohjelmasta. Katkolta ohjelmaan tultaessa järjestys on päinvastainen:

- ohjelmajakson loputtua tulee ensin noin 3-5 sekunnin pituinen Ingmanin tuotteen sponsoritunniste;
- sponsoritunnistetta seuraa sen jatkuu-merkeistä erottava 1-2 sekunnin pituinen yksivärinen sivu (musta);
- noin 3-4 sekunnin pituinen jatkuu-merkki;
- jatkuu-merkin mainoskatkosta erottava noin 1-2 sekunnin pituinen musta;
- mainoskatkon mainokset, joissa ensimmäisenä on sijoitettu kyseisissä Ingmanin sponsoroimissa ohjelmissa Ingmanin mainos.

Subtv Oy:n ja Ingmanin välinen ohjelmayhteistyösopimus 656/2005 ei sisällä määräyksiä yllä esitetyn jatkuu-paketin sisällöstä.

Subtv Oy:n selvityksen mukaan nyt kyseessä olevan Ingmanin sponsoroitukampanjan aikana jatkuu-merkkiä edeltävästä sponsoritunnisteesta jäi editointivaiheessa pois sponsoroituyhteydestä kertova sponsorin nimi tai tunnus. Tämä havaittiin kanavan omassa sisäisessä valvonnassa kampanjan juuri alkaessa toukokuun lopulla 2005. Sponsoroituyhteydestä kertova teksti on nyt lisätty sponsoritunnisteeseen. Sponsoroituyhteyden osoittamisen puuttuminen oli tahaton virhe ja vastoin kanavan omia ohjeita. Teknisesti katsoen sponsoriyhteydestä kertovan tekstin puuttuminen muuttaa sponsoritunnisteen mainokseksi. Viestintävirasto on tutustunut sille toimitettuun näytteeseen myös tästä valituksenalaisen ohjelman jälkeen esitetystä katkotunnuksesta.

Subtv Oy:n mukaan kyseessä olevat jatkuu-merkit täyttävät televisio- ja radiotoimintalain 21 § 1 momentin määräykset sekä Viestintäviraston 15.10.2004 antamassa huomautuksessa esittämät näkökohdat. Subtv Oy ei ole jatkuu-merkkeihin tehdyn uudistuksen jälkeen esittänyt mainoskatkotunnuksissa sponsorin tai mainostajan tuotteita.

Viestintäviraston päätös ja perustelut

Viestintävirasto huomauttaa Subtv Oy:tä televisio- ja radiotoimintalain 21 § 1 momentin rikkomisesta ja velvoittaa Subtv Oy:n poistamaan ohjelmistostaan sponsoroidut katkotunnukset, jotka sisältävät viittauksia sponsoriin tai sponsorin tuotteisiin tai palveluihin.

Subtv Oy:n esittämän perusteella Ingmanin jatkuu-paketissa on kyse televisio- ja radiotoimintalain mahdollistamasta ohjelman sponsoroituyhteydestä kertovan sponsoritunnisteen esittämisestä ohjelmaan liittyvien mainoskatkojen yhteydessä. Lain 26 § 2 momentin vähimmäisvaatimuksena on sponsoritunnisteen esittäminen ohjelman alussa tai lopussa. Lain perusteluiden mukaan sponsorin nimi tai logo voitaisiin lisäksi esittää myös ohjelmaan liittyvien mainosjaksojen yhteydessä.

Once a Thief-elokuvan esittämisen jälkeen on Subtv Oy:n selvityksen perusteella Ingmanin jatkuu-pakettia muutettu siten, että ohjelmasta mainoskatkoon tultaessa ennen "jatkuu"-tekstiä esitettävän Ingmanin tuutin tai muun jäätelön yhteyteen on lisätty "sponsored by"-teksti. Näin ollen ennen "jatkuu"-tekstiä esitettävä Ingmanin jäätelö "sponsored by"-teksteineen olisikin ohjelman sponsoritunniste.

Subtv Oy:n ja Ingman Foods Oy:n välillä 16.3.2005 tehdyn ohjelmayhteistyösopimuksen nro 656/2005 kohdan 3 mukaan: "Yhteistyökaudella viikkojen 21, 23 ja 24 aikana Subtv-kanavalla esitetään **Ingmanin sponsoroimia jatkuu-tunnisteita** yli 600 kpl (ei sponsoroiduissa ohjelmissa)".

Sopimuksen perusteella Ingmanin tarkoitus on ollut nimenomaan sponsoroida katkotunnuksia. Sopimuksessa ei ole mainintaa varsinaisen ohjelman sponsorina toimimisesta eikä siinä ole yksilöity ohjelmia, joita Ingmanin olisi tarkoitus sponsoroida

Viestintävirasto pyysi yhteistyösopimuksen 3-kohtaan liittyen lisäselvitystä siitä, esitettiinkö Ingmanin sponsoroimia katkotunnuksia Ingmanin sponsoroimien ohjelmien yhteydessä vai sellaisten ohjelmien yhteydessä, jossa Ingman ei toiminut sponsorijana. MTV Oy:n Subtv Oy:n puolesta antaman selvityksen mukaan sopimuksen lause "ei sponsoroiduissa ohjelmissa" tarkoittaa, että Ingmanin jatkuu-pakettia ei myydä sellaisiin ohjelmiin, joissa on joku toinen sponsorioija. Sopimuksen tarkoitus on, että Ingman sponsoroi kaikkia niitä ohjelmia, joissa kyseinen jatkuu-paketti esitetään vaikka tätä ei sopimuksessa ole sanottu.

Televisio- ja radiotoimintalain 26 § 2 momentin mukaan sponsoroidut televisio- ja radio-ohjelmat on voitava tunnistaa sellaisiksi siten, että sponsoroitujen televisio- ja radio-ohjelmien alussa tai lopussa esitetään selvästi sponsorin nimi tai tunnus. Säännöksen tarkoitus on informoida katsojaa siitä, että ohjelmaa sponsoroi tietty taho.

Toisin kuin mitä televisio- ja radiotoimintalain 26 § edellyttää, ei Once a Thief-ohjelman mahdollista sponsorointiyhteyttä ole osoitettu ohjelman alussa tai lopussa esitettävien sponsoritunnistein. Edelleen Subtv Oy:n selvityksen mukaan Ingmanin sponsoroimissa ohjelmissa mainoskatkolla esitetään ensin Ingmanin mainos. Näin ei kuitenkaan tapahtunut Once a Thief-elokuvan mainoskatkoilla. Mikäli Ingmanin tarkoitus on ollut sponsoroida katkotunnusten ohella myös Once a Thief-ohjelmaa, olisi oletettavaa, että tämä ilmenisi myös yhtiöiden välisestä yhteistyösopimuksesta. Sopimuksessa ei kuitenkaan ole minkäänlaista mainintaa ohjelman sponsorina toimimisesta. Kyseisten seikkojen perusteella ei ole selvää, sponsoroiiko Ingman katkotunnusten ohella myös itse ohjelmaa, jonka yhteydessä ko. katkotunnukset esitetään.

Riippumatta siitä, sponsoroiiko Ingman katkotunnusten lisäksi myös ohjelmaa, on asiassa kyse sen arvioimisesta, täyttävätkö Subtv Oy:n esittämät katkotunnukset televisio- ja radiotoimintalain 21 §:n määräykset. Viestintävirasto katsoo, että nyt kyseessä olevista katkotunnuksista ei pysty erittelemään "jatkuu"-tekstiä ja muita tunnuksessa olevia elementtejä vaan kyse on yhdestä ja samasta katkotunnuksesta. Katkotunnus ei nyt kyseessä olevassa tapauksessa ole ainoastaan tunnuksen se kohta, jossa lukee "jatkuu" vaan tunnus kokonaisuudessaan on ohjelman katkotunnus.

Katkotunnusta arvioitaessa huomiota on kiinnitettävä myös tunnuksen tekotapaan: katkotunnuksessa jäätelöt ikään kuin uivat ennen katkotunnuksen "jatkuu"-tekstiä ja jatkavat uintiaan/etenemistään aina tunnuksen loppuun asti. Jäätelöissä lukee "Ingman" ja se myös näytetään selvästi. Tunnuksen tausta säilyy koko ajan samana myös "jatkuu"-tekstin aikana.

Sillä, että tuote ei näy ruudulla yhtä aikaa "jatkuu"-sanalla ei ole merkitystä asian arvioinnin kannalta. Katsojan näkökulmasta kyse on yhdestä ja samasta katkotunnuksesta. Huomattakoon, että tunnuksesta Ingmanin jäätelö esitetään myös "jatkuu"-tekstin jälkeen ennen mainoksia, mikä seikka on kokonaan siivutettu Subtv Oy:n selvityksestä. Ns. mustien sekuntien esittämisellä ei ole merkitystä asian arvioinnin kannalta. Mustat sekuntit eivät ole televisio- ja radiotoimintalain 21 § 1 momentin mukaisia kuva- tai äänitunnusteita.

"Sponsored by"-tekstin lisääminen myöhemmin katkotunnukseen ei vaikuta asian arvioimiseen. Televisio- ja radiotoimintalaki ei tunne sponsori-tunnusteiden esittämistä katkotunnuksissa eikä katkotunnusten sponsoroimista. Sen sijaan laki sisältää yksiselitteiset määräykset mainonnan tunnistettavuudesta ja erottamisesta muusta ohjelmistosta. Lain 21 § 1 momentin mukaan televisio- ja radiomainokset on voitava tunnistaa mainoksiksi ja teleostoslähetykset teleostoslähetyksiksi. Ne on erotettava muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella.

Sponsorin nimeä ja tuotteita esittävässä katkotunnuksessa on kyse mainoksesta. Viestintävirasto on päätöksessään 15.10.2004 todennut, että kun televisio- ja radiotoimintalain 21 §:n mukaan mainonta on erotettava muusta ohjelmistosta kuva tai äänitunnuksella, ei erottava tunnus voi sisältää mainontaa, koska tällöin erottelua ei tapahdu. Viestintävirasto katsoo edelleen, että tuotteiden ja tuotemerkkien sijoittaminen katkotunnuksiin on omiaan vaikeuttamaan mainonnan tunnistamista.

Once a Thief-ohjelmassa ohjelman mainoksia ei erotettu muusta ohjelmistosta televisio- ja radiotoimintalain 21 § 1 momentin mukaisella kuva- tai äänitunnuksella. "Sponsored by"-tekstin lisääminen myöhemmin katkotunnuksen alkuun ei muuta asian arviointia. Subtv Oy ei ole noudattanut Viestintäviraston 15.10.2005 antaman päätöksen velvoitetta huolehtia televisio- ja radiotoimintalain 21 §:n säännöksen mukaisesti mainonnan tunnistettavuudesta sekä erottamisesta muusta ohjelmistosta.

Muutoksenhaku

Viestintävirasto määrää televisio- ja radiotoimintalain 40 §:n nojalla, että tätä päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista lukien, ellei valitusviranomaisen toisin määrää.

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakuohje on liitteenä.

Yksikön päällikkö

Merja Saari

Lakimies

Päivi-Maria Virta

LIITE

Valitusosoitus